

נייר עמדה שיתופי – תוצר לדוגמה

תשפ"ו

סמל שאלון

תורה גברית ותורה נשית- יש הבדל בכלל?

בעד

תהילה בלכר

נגד

הוד אראל

תיאור הנושא/הסוגיה/הדילמה

שאלה גדולה עומדת בפני המחנכים והמורים בשנים האחרונות. האם ניתן ללמד בנים ובנות באופן שווה? האם צריך להכין שיעור אחד לבנים ואחר לבנות? שאלה זו יחסית חדשה, כיוון שבמשך אלפי שנים בנות ונשים לא היו שותפות לחוויית לימוד התורה. נשים ידעו להכשיר בשר ולשמור על כשרות המטבח, לשמור על קדושת השבת ולשמור דיני טהרה. תלמוד תורה היה שייך כמעט ורק לבנים. מדי פעם שמענו על אשה יוצאת דופן, ברוריה אשתו של התנא רבי מאיר, בנותיו של רש"י וכו'. והיום, ב"ה, הנשים והבנות חוזרות ללימוד תורה, הארץ מלאה בבתי מדרשות לבנות, שיעורי נשים ורבות רבות נשים חכמות, ידעניות ובקיאיות.

אז אולי כבר אין הבדל? אולי אפשר ללמד ביחד את הנשים והגברים? (הכתבה כאן לא עוסקת בהלכות צניעות, אלא על הפן השיכלי, העקרוני)

היום, גברים ונשים עובדים יחד, נמצאים יחד, מבליים יחד באותם מקומות, אז למה שדווקא בלימוד התורה נפריד ונחלק? גברים ונשים נהנים לקרוא את אותם הספרים, לומדים יחד בפקולטות השונות באוניברסיטאות, אז גם בלימוד תורה אפשר ללמוד בשווה. ומהצד השני, כשעלה משה רבינו להר סיני לקבל תורה אמר לו הקב"ה " , כה תאמר לבית יעקב, ונתגיד לבני ישראל. " (שמות י"ט) שואל רש"י, מה ההבדל בין בית ישראל לבית יעקב? האם יש 2 תורות? האם ישנן 2 אמירות? עונה רש"י, בחוכמתו, " לבית יעקב אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה. ונתגיד לבית ישראל- עונשים ודקדוקין פרש לזכרים דברים הקשין כגידין. " כנראה, שיש 2 סגנונות, סגנון גברי וסגנון נשי. הכל תורה, הכל משמים, אך הסגנון הוא שונה.. ניקח לדוגמה את הכלל ההלכתי "כל מצוות עשה שהזמן גרמא - אנשים חייבין ונשים פטורות". (קידושין, כ"ט) כנראה, שאיש ואשה עובדים את ה' בצורה שונה, שבאה לידי ביטוי גם באופי קיום מצוות. אך האם הם באמת שונים?

רבי עובדיה מברטנורא, כותב בפירושו (בראשית, ב' כ"ב) "להיות לה צורת האיש וסגולותיו ושתהיה נבדלת ממנו בכלים גשמיים בלבד, אשר בהם יהיה הבדל ביניהם" זאת אומרת- ההבדל הוא אך ורק גופני. ולעומתו, הנצי"ב, (הרב נפתלי צבי ברלין) כותב הפוך "ללמדנו, שהמה שני בריות... ומשום שהזכר מזה המין, אינו דומה כלל בתכונתו לנקבה מזה המין" – האיש והאישה הם מאותו המין, אך שונים לחלוטין בתכונות הנפש.

הדעות חלוקות לכאן ולכאן. הבה נבחן את 2 הדעות:

נגד/פרשנות ב'

האיש והאישה שונים זה מזה, לגמרי. אבל, יחד עם זה, אנחנו נבראנו יחד בצלם אלוהים "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: (בראשית, א', כ"ז) גם האיש וגם האישה נבראו יחד, בצלם אלוהים. אף חיה לא נבראה בצלם אלוהים, לכן, כנראה, זה מה שמייחד את האדם על-פני החיה. והיכן ניתן למצוא הכי "צלם אלוהים", שזה בעצם, דמיון לאלוהים, כפי שניתן להבין מהמדרש: "ויברא אלהים את האדם בצלמו. ר' בנאה הוי מציין מערתא דרבנן... שופריה דרב כהנא מעין שופריה דרב, דרב מעין דרבי אבהו, דרבי אבהו מעין דיעקב אבינו, דיעקב אבינו מעין דאדם הראשון, דאדם הראשון מעין דשכינה: (ילקוט שמעוני, בראשית א', כ"ז) פרשנות נוספת על הביטוי "בצלם אלוהים" היא של המלבי"ם: האדם הוא הצל שאור האלהי השופע בכל הבריאה יחזור ממנו באור חוזר מלמטה למעלה, כמו שיפולש הירח אור השמש והוא צלם של השמש, (מלבי"ם, שם) האדם הוא מעין השתקפות של האלוהים, כמו הצל שהוא באותה צורה כמו החפץ. את הדמיון ניתן למצוא דווקא שעוסקים בתורה, התורה, היא דבר ה' בעולם, היא הביטוי הגשמי לרצון האלוהי, ולכן, כשזכר ונקבה יחד, לומדים תורה אחת ביחד, זה הביטוי הכי גדול ל"בצלם אלוהים" שלהם. כמו תמיד וכמו בכל תחום דעת, יהיו כאלה שייתעניינו יותר ויהיו כאלה שפחות, אך אין צורך לחלק ולהפריד בלימוד תורה בין נשים ובין גברים.

בעד/פרשנות א'

אכן, גברים ונשים שונים זה מזה, בצד הגופני ובצד הנפשי. מספיק לדמיין איש ואשה הולכים לקניות בקניון, האישה מתרוצצת מחנות לחנות, מודדת, פושטת, מתלבטת וכו', בעוד האיש, רובץ על ספסל מזדמן ומחכה שזה ייגמר כבר. (בסוף, כמובן, הוא יסחב את ערימת השקיות לרכב...) ועוד דוגמה, האיש רוקע ברגליו, מניף ידיים בהתלהבות, לעיתים אפילו שואג קריאות לא ברורות. על המסך בבית, משחק כדורגל מרתק. והאישה? אה, היא כבר ישנה מזמן... ההבדלים ברורים. מכאן אני רואה, שגם בתחומי העניין לרוב יש שוני מהותי בין האיש לאשה וגם בדרך קניית הידע. הנביא מיכה מתאר את שלושת המנהיגים שהיו לעם ישראל בצאתם ממצרים, משה, אהרן ומרים. "כִּי הָעֲלֵתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּמִבְּרֵית עֲבָדִים פָּדִיתִיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת-מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמִרְיָם: (מיכה) וכך מתרגם התרגום: משה לאלפא מסורת דינין ואהרן לכפרא על עמא ומרים לאוראה לנשיא. יש הבנה שלמרים יש תפקיד אחר. משה, למרות גדולתו, לא יכול ללמד את הנשים כמו מרים. מרים מבינה את התורה באופן שמשה לא יכול, הנשיות שלה נותנת משהו שגבר לא יכול. בכדי ללמד את העם תורה, נדרשת הבנה גברית לגברים ונשית לנשים. התורה, היא תורה אחת, אחדותית, אך היא מתבטאת בעולם ב-2 אופנים שונים. "אחת דיבר אלוהים שתיים זו שמעתי" (תהילים, ס"ב, י"ב) כך מתאר דוד המלך בחכמתו, את אופן התגלות דבר ה' בעולם. לסיכום, נראה שנכון יותר ואף פשוט יותר ללמד תורה לנשים ולגברים באופן נפרד.

הפשרה המוסכמת

"זכר ונקבה ברא אותם" - שוויון או שוני? תלוי את מי שואלים. אז הסכמנו שאנו לא מסכימים... נתחיל בחוסר ההסכמה ונסיים בהסכמה. מצד אחד, ניתן לומר שדווקא הלימוד המשותף הוא זה שמוציא לפועל את הדמיון שלנו לאלוהים. דווקא האחדות שבתורה, שמתאימה לאיש ולאישה בדיוק אותו הדבר, היא זו שמחזקת את צלם האלוהים שבנו. ההפרדה בינינו היא הפרדה גופנית, שיוצרת שוני בתחומי עניין, בראיית המציאות ועוד, אבל השוני הוא לא שיקלי, דווקא התורה, שמכוונת לשכל האדם, חובה עליה להיות שוויונית. ומהצד השני, ישנם מקורות רבים המתארים דרך לימוד שונה לחלוטין בין איש לאישה. השוני הגופני מעיד על שוני מהותי, שוני שיוצר חיבור והשלמה. לנסות ללמד איש בדרך נשית זו טעות וכן להיפך. כדאי ורצוי ללמד ולהורות גברים ונשים באופן נפרד המותאם לכל אחד. אז על מה אנו מסכימים? אנו מסכימים בפה מלא, שזה שנבראנו ב"צלם אלוהים", דורש מאיתנו דרישה גדולה. להידמות לאלוהים במוסר, בחסד, ברחמים, בצדק ועוד. כמו שכותבת הגמרא "אבא שאול אומר: 'ואנוהו' – הוי דומה לו: מה הוא חנון ורחום – אף אתה היה חנון ורחום". (שבת, קל"ג, ע"ב). עלינו, הגברים והנשים ללמוד תורה, ללמוד הרבה תורה, כדי לגלות את צלם האלוהים שבנו. ללמוד על מנת לעשות, ללמוד על מנת להתקדם, להיות בני אדם טובים יותר, כפי שרוצה האלוהים שברא אותנו. דבר נוסף שעליו אנו מסכימים, הוא, שבשל השוני, עלינו להיות רגישים זה לזו וזו לזה, דווקא בשל

השונות הגופנית והנפשית, עלינו לכבד , להוקיר, להבין ולקבל שאנו לא מבינים, שאנו שונים. גם השוני בין המינים הוא רצון ה', ואת השוני הזה עלינו להכיר, ללמוד ולנהוג בהתאם.

מושגים

מושגים בתאור הנושא: "מצוות עשה שהזמן גרמא", "תכונת הזכר ותכונת הנקבה"
בעד- "אחת דיבר אלוקים שתיים זו שמעתי"
נגד- "בצלם אלוקים", בצל של אלוקים.

מקורות

שמות, י"ט.
קידושין, כ"ט, ע"ב
בראשית, א', כ"ז
בראשית, ב', כ"ב
רבי עובדיה ספורנו, בראשית ב', כ"ב
הרב נפתלי צבי יהודה ברלין ("הנצי"ב), 'העמק דבר', בראשית, א', כ"ז.
שבת, קל"ג, ע"ב.
ילקוט שמעוני, בראשית, א' כ"ז
מלבי"ם (רבי מאיר לייבוש), בראשית א', כ"ז.